Analizy OSW

OŚRODEK STUDIÓW WSCHODNICH 24.09.2026 www.osw.waw.pl

Azerbejdżan–Francja: szansa na nowe otwarcie

Wojciech Górecki, Karol Wasilewski

23 września prezydent Azerbejdżanu Ilham Alijew ułaskawił obywatela Francji Martina Ryana, skazanego w marcu br. przez sąd w Baku na 10 lat pozbawienia wolności za szpiegostwo obejmujące m.in. azerbejdżańską produkcję zbrojeniową. Zwolnienie dwóch odbywających kary w azerbejdżańskim więzieniu Francuzów to oczekiwana przez Paryż „zapłata" za wykreślenie z list sankcyjnych UE uzbecko-rosyjskiego oligarchy Aliszera Usmanowa, o co wielokrotnie apelował Alijew. Od tego posunięcia Baku, według doniesień prasowych, Francja miała uzależniać zgodę na przedłużenie unijnych sankcji na ponad 3 tys. osób i podmiotów, nałożonych w związku z inwazją Rosji na Ukrainę (22 września zostały one prolongowane na trzy lata).

Ułaskawienie Ryana – tym bardziej, jeśli dojdzie do zwolnienia z więzienia również drugiego z Francuzów – może otworzyć drogę do normalizacji stosunków Baku i Paryża. Odbudowa relacji azerbejdżańsko-francuskich odblokowałaby możliwości szerszej współpracy Azerbejdżanu z UE i NATO. Wyzwaniem może być jednak asertywna postawa Baku, które nie przestanie traktować wszelkich uwag państw zachodnich odnośnie do porządku wewnętrznego i praw człowieka jako nieakceptowalnej ingerencji w sprawy wewnętrzne państwa.

Komentarz

- **Bardzo złe od kilku lat stosunki azerbejdżańsko-francuskie – Baku zarzucało Paryżowi wspieranie ormiańskich separatystów w Górskim Karabachu** – pogorszyły się dodatkowo za sprawą Martina Ryana, dyrektora firmy Merkorama LLC z siedzibą w Baku, oraz Anasa Derrasa (który miał wziąć łapówkę za zdjęcie z list sankcyjnych UE innego oligarchy Farchada Achmedowa). Jeszcze w grudniu 2023 r. Azerbejdżan wydalił dwóch francuskich dyplomatów, na co symetrycznie zareagowała Francja. W styczniu 2024 r., gdy francuski Senat w przyjętej niemal jednogłośnie rezolucji wezwał do nałożenia na Azerbejdżan sankcji, Komisja Spraw Zagranicznych azerbejdżańskiego parlamentu zarekomendowała rządowi wprowadzenie retorsji przeciw Francji i poleciła MSZ poczynienie kroków w kierunku uznania niepodległości szeregu terytoriów francuskich. W połowie maja 2024 r. Paryż oskarżył Baku o inspirowanie niepokojów w Nowej Kaledonii – separatystyczni Kanakowie wywieszali podczas zamieszek azerbejdżańskie flagi.
- **Od 2025 r. trwały próby poprawy stosunków francusko-azerbejdżańskich.** *Paryż poparł porozumienie waszyngtońskie* i zachęcał Azerbejdżan i Armenię do sfinalizowania procesu pokojowego. Z kolei w październiku 2025 r., podczas szczytu Europejskiej

Wspólnoty Politycznej w Kopenhadze, doszło do spotkania prezydentów państw, a w kwietniu 2026 r. Azerbejdżan miał pomóc w ewakuacji z Iranu francuskich obywateli oskarżanych o szpiegostwo. W tym kontekście prawdopodobną wymianę Usmanow–Ryan można rozpatrywać jako kolejny krok w procesie normalizacji stosunków.

- **Kluczowe dla przełomu między Azerbejdżanem a Francją będzie zwolnienie Derrasa**, wiceszefa firmy SAUR, który wciąż pozostaje w więzieniu (w czerwcu br. skrócono mu wyrok z 12 do 9 lat pozbawienia wolności – po telefonicznej rozmowie prezydentów Francji i Azerbejdżanu). Nie jest jasne, dlaczego Baku nie zdecydowało się na jednoczesne zwolnienie obu Francuzów. Niewykluczone jednak, że jest to taktyka negocjacyjna – chce ono zaakcentować swoją asertywność wobec Francji i UE. Władze Azerbejdżanu niejednokrotnie domagały się od państw europejskich uznania swojej suwerenności i swobody w kształtowaniu polityki wewnętrznej. Należy się spodziewać utrzymania tego stanowiska, nawet jeśli dojdzie do zwolnienia drugiego Francuza. Baku wciąż będzie niełatwym partnerem, wyczulonym i reagującym na każdy przejaw krytyki, domagającym się nieingerowania w sprawy wewnętrzne.
- **Normalizacja stosunków francusko-azerbejdżańskich mogłaby umożliwić wzmocnienie współpracy Baku z Unią Europejską i NATO.** Zmniejszyłaby napięcia dyplomatyczne, które opóźniają przyjęcie partnerstwa strategicznego w energetyce między UE a Azerbejdżanem. Memorandum w sprawie umowy, której celem jest m.in. dywersyfikacja dostaw gazu na rynku unijnym, podpisano w lipcu 2022 r. Normalizacja podniosłaby też szansę na większe inwestycje unijne w infrastrukturę w regionie, m.in. w tzw. Szlak Trumpa (Trump Route for International Peace and Prosperity) czy szerzej – Korytarz Środkowy. Na odcinku natowskim możliwe byłoby odblokowanie indywidualnego programu partnerstwa (Individually Tailored Partnership Programme, ITPP), w ramach którego Sojusz mógłby szerzej wspierać bezpieczeństwo Azerbejdżanu, np. w zakresie planowania obronnego i szkolenia czy zwalczania zagrożeń hybrydowych. Sfinalizowanie rozmów na temat ITPP z Azerbejdżanem wzmocniłoby obecność NATO na Kaukazie Południowym, gdyż równocześnie doszłoby do zainicjowania tego rodzaju współpracy Sojuszu z Armenią.